

თეატრი

№ 34 საყოველ-კვირთა ლიტერატურული და მხატვრობითი გაზეთი. № 34

24 აპრილი. ბათუმშია ყოველ კვირას 1886 წელს.

ფასი გაზეთი „თეატრი“-სა კრთის წლით..... 5 მან. Xსახეჯარ წლით.... 3 მან. სხვა ვადით ხელის მოწერა არ მიიღება.

ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში რედაქც. კონტორაში ან წარუხსიყუელ ქაჩკას. ფოთში ბ-ხი ბესარიას კალანდარისთან.

ცალკე ნუმერი გაზეთი „თეატრი“-სა ღირს 15 კაპ.

ისეილება: თბილისში: ჩარკვიანის წიგნის მაღაზიაში, შვერდოვის სააგენტო კონტორაში, ალიხანოვის პაპი-როზის მაღაზიაში, ხიდის ყურთან. ქუთაისში კილაძეთ წიგნის მაღაზიაში და ბათუმში პარიკმახერ არსენასთან.

გამოგზავნილი სტატიები, კორექციონები, ლექსები და სხვა წერილი წერილები თუ რედაქციამ საჭიროდ დაინახა შესწორდება.

რედაქცია უმორჩილესად სთხოვს ბ-ნთ წერილების ავტორთ სტატიები გარჩევით იყენენ დაწერილნი.

გამოგზავნილი ხელთ-ნაწერები რედაქციაში ინახება მხოლოდ ერთს თვეს. სტატიების უან გავზავნას რედაქცია არ კის-რულობს.

ყოველ წერილში აუცილებლად მოხსენებული უნდა იყოს ავტო-რის სახელი, გვარი და საცხოვრებელი ადგილი.

გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Тифлисъ. Въ редакцію газ. „ТЕАТРЪ“ Галерея быв. Артируи № 110.

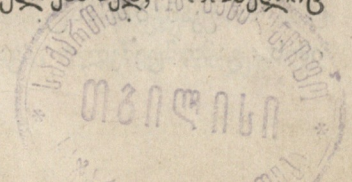
თეატრის კვირა

წერილობანი თავ-მოყვარება და მსხვილმანი უმეცრება.— ღირს თუ არა „რუსთველის რუსთველობაზე“ ღაპარა-კი?—მაგალითი ჩემის ულოგიკობისა.—სასაცილო ამბავი, თუ რომ სამწუხარო არ იყოს.—უწმინდური გაზეთი არა-წმინდასვე ხელში.—

მე შევცდი და ჩემს შეცდომას გამოტყენით ვამხეფ მკითხველების წინაშე. დიახ, შევცდი და ვწუნვარ კადეც რომ შევცდი. მე მეგონა, და ანუ ვცდილობდი მგონებოდა, რომ ბ. ანტ. ფურ-ცელაძე თითონვე შეჭერთებოდა, როცა თავის ბავშვურ თბზულებას—ღეგენდას მოთა რუსთ-ველზე ცალკე წიგნად ნახავდა. მე მეგონა რომ იმისთანა „ხანიერს“ ლიტერატორს, რომლის 25 წლის ლიტერატურაში მოდვანეობის იუბი-

ღის მალე იდღესასწაულებს კომიტეტი შემდ-გარი ბ. ზ. ჭიჭინაძის თავმჯდომარეობით, ეუცხოებოდა, როდესაც წაიკითხავდა, რაც უწე-რია ამ ოცი, ოცდა ხუთის წლის წინად და რა-ნისათვისაც ჩვეულებრივ მკირე-წლოვან ავტორს თავზე ხელს წაუსმენ ხოდმე და ეტყვიან: „ბა-ქალა, ბაქალა, ჩემო პატარაო!“

ასე მეგონა, ამითი ვნუგემობდი და გულ-წრფელ საუვედურს ვუთვლიდი ამ წიგნის დამ-ბეჭდს. თურმე ნუ იტყვიოთ, ეს თბზულება, რო-მელსაც მესამე კლასის გიმნაზიელიც კი ხელს არ მოაწერს, რომ სახელი არ შეირცხვიროს, გამოცემულია ბ. ანტ. ფურცელაძის სრულის თანხმობით, თუ არ იმისვე თაოსნობით. მე გაკვრით შევებე ამ თბზულების დირსებას და უდროოდ—გამოცემას და ბ. ფურცელაძეს ეს ისე სწუენია, რომ ამხედრებულა მრავლად ტან-ჯულ და გვემულ ქართულენაზედ, რომელიც

ყოველისფერს იტანს, რასაც კი „ავტორნი“ სხვა-და-სხვა ფერისა, გემოვნებისა და დირსებისა ანდობენ არა ნაკლებ მრავლად ტანჯულს და გვემულს თეთრს ქაღალდს და ერთი ხუთად გვიბრუნებს იმას, რის თქმაც გავბედეთ იმის ბროშიურაზედ.

თეთრს ქაღალდზედ არა-ნაკლებ მრავალ-ტანჯულო მკითხველო! შეისმინე აჯა ჩემი, გადი-კითხე წერილი ბ. ანტ. ფურცელაძისა, დაბეჭ-დილი ამჟამე ნომერში და გულ-წრფელად მითხარ, რა იგრძენ ამ იერემიადის წაკითხვის შემდეგ? შენთვის ძნელია ამ კათვანზედ ვასუხის მოცემა, განა? ან იქნება ცუდს ვერას უბედავ კერძს ჩვენის ბუღვარ-ტეკუნია ახალგაზდობისას, რომლის თაოსნობიოაც „ჰამლეტის“, მთარგმნელს მართვებს მისი სურათი და ოქროს ტარში მოწყობილი კალამი? რახან შენ ვერ უბედავ, პატარა უკრადდება მიწილე და ნუ დაიზარებ ძივის მარგალიტისაგან გარჩევას. ეს გა-რჩევა ბრმისათვისაც ძნელი არ არის.

ლიტერატურულ განებივრებას დაჩვეული ბუღვარ-ტეკუნია ახალგაზდობისაგან და ბ. ზ. ჭიჭინაძისაგან გენიოსად მიჩნეული ბ. ანტ. ფურცელაძე მაღალ ფარდებიდამ ბძანებს თავის წერილში: „ამ დღეებში მომჩიერეს ხელში (აღე-ბასაც აღარ კადრულობს!) თეატრის 32 №, სა-დაც იყო რავდენიმე სიტყვა შესახებ ბროშიური-სა „რუსთველი და იმისი ცოლი“. მე სწორე მოგახსენო, არამც თუ ვასუხი ამ შენიშვნისა, თვით წაკითხვაც არ მსურდა (ნება მიბოძეთ არ დაგიჯეროთ. იქნება წაკითხვის შემდეგ აღარა გასურდათ გადაკითხვა, მაგრამ რომ წაკითხვის წინად, ამის სურვილი დიდი გექნებოდათ, პა-ტიოსან სიტყვაზედ მენდეთ). ჩვენმა კრიტიკოსუ-მა ისე შემარჩიეს ლანძღვა-გინებას, რომ ვიცო-დი აქაც ამის მეტი არა იქნებოდა-რა. (მაშ ერთ-გული მკითხველი იქნებით ბ. ზ. ჭი...ის „წინა-უკანა სიტყვაობებისა, სადაც თქვენი გენი-ოსობა საქვეწოდ გამოცხადებულისა) მაგრამ მე-გობართ მაიძულეს წაკითხვა და გარემოებამ ვა-სუხი... (წყეული გარემოება!) თუმცა უნდა კი ვთქვა, რომ დიდი საბასო არც ეს სადაო სა-ქება.“

მასუკან ბ. ანტ. ფურცელაძე გვიწერება იმის გამოცემელთ გაკიცხვისათვის; იმეორებს

კიდევ „ცხადია რომ რუსთველი... უოფილო ხელობა და ეს ხელობა ჰქონია შოთა რუსთა ველს“ (ცხადია რომ ბ. ანტ. ფურცელაძე გე-ნიოსია, რა კი ზ. ჭიჭინაძე ამას ამტკიცებს). ულოგიკობას მე რომ მწამებოთ, ბძანებს მასუკან ბ. ანტ. ფურცელაძე, რატომ თქვენს ლოგიკას კი არ დააკვირდითო. თუ ხელობით მომარე იყო რუსთველი, მაშ როგორდა მიჰყო ხელი ლექსების წერასაო და ბოლოს კი ეს აზრი გა-მოჰყავს, რომ მთელი ეს საქმე ლაპარაკად არა ჰქდირდაო.

შევიწერდეთ, რადგან თავი აღარა მაქვს ყო ველ იმ აზრთა(!) გარემოებისა, რომელნიც ბ. ანტ. ფურცელაძეს უაღბ მივივსავით აუსხავს ჩვენის გაზეთის სტრიქონებზე. მერე გამოვრება რა საჭიროა, ან თავს რისთვის ვიწუნებ, რომ-დესაც მკითხველს სიტყვა ჩამოვართვი ამ ვასუ-ხის წაკითხვისა. მაშ შევუდგეთ პირდაპირ სა-ქმეს:

წელანაც ვსთქვი რომ ბ. ფურცელაძე მკვი-დრად ადგას თავის აზრს და ბძანებს, თუ კი ერისთაობა, თმოგველობა, შავთელობა ხელო-ბას ნიშნავს, რატომ რუსთველობა კი ხელობა არ იქნებოდაო. ნება მიბოძეთ, მოგახსენოთ ბ. ზ. ჭ...ის გენიოსო, რომ არც ერთი თქვენ-გან ჩამოთვლილი სიტყვა ხელობას არა ნიშ-ნავს და მამასადამე, ცხრაჯერ მამასადამე, რუს-თველობაც ხელობა არ იქნებოდა. ერისთაობა თანამდებობა იყო და არა ხელობა. ეს ამკარაა უველა თვალე-ახილულისათვის და არ ვიცი თქვენ განგებ თვალებს რადა ჰხუჭავთ. ან დაუ-კვირდით მინც იმ ორი ტაევის აზრს, რომელ-ნიც «ვეფხვის-ტყაოსნის» წინასიტყვაობაში (ჭი-ჭინაძის წინასიტყვაობა არ გეგონოთ) ერთმანეთს მისდევენ და ასე იწყობიან: „მე რუსთველი ხე-ლობითა ვიქმ საქმესა ამაღ არი“... ნუ თუ მაშინ ეს მინც ამკარა არ იქნება რომ რუსთველს ვერ გაუძლია დაფარვა და გამოუცხადებია მის გულ-ში მწვაავად შეჩვეული გრძნობა—სიყვარული თამარისადმი, მაგრამ თითონვე შემერთადა, ცდილა სიტყვის გადაკვრას და იმით გაუმართ-ლებია თავი, რომ მე ხელობით მომარემ ეს ამბავი სპარსულიდამ ქართულად გადათარგმნი-ლი „ვპოვე და ლექსად გარდავთქვი და ჩემმა ხელ-მქნელმა დამმართოს, ლაღმა და ლამაზ-

მა ნებიო“. ეს ადგილი შესანიშნავია „ვეფხისტყაოსნის“ ისტორიისათვის. ამკარაა, შინაარსის სპარსულიდამ გადმოთარგმნავ რუსთველს იმიტომ შეუთხზავს, რომ ორის სტრიქონის წინადაწამომცდარი სიტყვა გაექარწყლებინა და არავისთვის არ მიეცა საბუთი ეთქვათ, „ვეფხისტყაოსანში“ თავისი და თამარის სიყვარული ასწერაო. ხელობით მოშაირობაზე, ან ხელობით პოეტობაზედ სიტყვის ჩამოგდებასაც იმაზე მეტი მნიშვნელობა არა აქვს-რა.

ძველებური თქმულება: „იუპიტერო, შენსწყურები, მამასადამე სტყუი“ შეიძლება ბ. ანტ. ფურცელაძეს მივაწეროთ. ჩემმა უბრალო, თითქმის უმანკო შენიშვნამ ისე გააწიწმატა ბ. ფურცელაძე, რომ მოიწადინა, რაც უნდა მოხდენოდა, ულოგიუბობაში დავეჭირე და აი დამიჭირა კიდევ. „თუ ხელობით მოშაირე იყო, მამ როგორ-და მიჰყო ხელიო?“ ბძანებს ბ. ფურცელაძე; დიად, სწორედ ასე ბძანებს, ამ სიტყვებით და ამ ნიშნებით. ე. ი. თუ ხელობით ვარ რამე, ამავე საქმეს ხელს ვერ მივჰყოფ: თუ ხელობით დურგალი ვარ, სახლის ამენებას ხელს ვერ მივეყოფ. თუ ხელობით მოღვექსე ვარ, ლექსების წერას ხელს ვერ მივჰყოფ; თუ დამფსებელი ვარ, ადგილ-მამულის დაფასებას ხელს ვერ მივეყოფ? ვანა, ბ. ფურცელაძე? ასე გამოდის თქვენის ლოგიკით და ჩემის ულოგიუბობით!!

კვლავ გირჩევთ, ბ. ფურცელაძე, როცა თქვენზედ დაწერილს „მოგაჩენებენ“ და მეგობრები გაიძულებენ წავითხვას და გარემოება ვასუნს, დინჯად და მოთეიქრებით უგოთ ხოლმე ეს ვასუნი (თუ კი იკადრებთ), თორემ შესაძლოა ბულვარ-ტკეპნიებისაგან დადგმული მარავანდედი თვით ბ. ჭ...აც ადარ იწამოს.

ბოლოს ერთს რასმე ვიკითხავთ კიდევ: თუ კი, როგორცა ბრძანებთ, ეს ამბავი ლაპარაკად არა დირდა, რადად გააჭრელეთ თქვენი წილობილა და რადად ამოართვით სული ამწყობებსაც და მკითხველებსაც? შეიძლება ესევე მკითხონ მე, მაგრამ მე ვასუნი მზადა მაქვს. ჩემის აზრით ეს ამბავი თუმცა საპირეზედ სასაცილოა, მაგრამ სარჩულად მწარე ცრემლები უდევს. ან როგორ არ ვიტიროთ, როდესაც ჩვენის ლიტერატურის მდელი დვარძლიანი ბაღანით

ივსება და ერთს უვავილს ველარა ნახავთ. ან სუნით დაგვატკბოს, ან ფეროვნებით. ნიჭიერები დაჩუმიდენ და ბაზარი მხოლოდ ზ. ჭ...თანა გამოძკემლებს-და დარჩენიათ. ეძებ ამ ფირფიტას სიმსო წიგნებში საზდოს ჭკუის ან კეთილ-გემოვნებისას და გულის სიამე ეფინება, როდესაც რომელიმე ასე თუ ისე ცნობილი ლიტერატორის სახელს შეხვდები. და როცა შინ მოხვალ და ჰკითხულობ, რწმუნდები, რომ „ცნობილი ლიტერატორს“ წვრილმანი თავმოყვარეობა მეტი ჰქონია, ვიდრე უველა ცნობილ და უცნობო ლიტერატორებისათვის საჭირო ცოდნა და განვითარება.

სამწუხაროა, რომ ჩვენს ლიტერატურას ცხოველს-მყოფელი ძალა აკლდეს; სამწუხაროა რომ ბ. ანტ. ფურცელაძე ანტი-კრიტიკოსობდეს და ბ. ზ. ჭ... ძე გენიოსობის ტიტულებს არიგებდეს; სამწუხაროა რომ არა წმინდა ხელი წმინდა საქმეს ხელსა ჰკიდებდეს; სამწუხაროა რომ... მაგრამ რა არ არის სამწუხარო, თუნდა ის, რომ ეხლა შენ გული სხვაზე გედრინება, ჩემო საყვარელო მკითხველო და მე ვინ-იცის რაზე არ უნდა გელაპარაკო. მაგრამ რასა იქ, მახლას... თქვა ერთმა ჭკვიანმა კაცმა და რამდენიმე წერტილი დაუსვა. ჩვენც ეს წერილი წერტილებით გავათავოთ.

ორიოდე სიტყვა თეატრის მსახურებლოებაზე.

*Да будет сцена тьма, чьмъ никогда была:—
Святилищемъ. Трагедія для насъ,
Должна быть темнымъ зеркаломъ, въ которомъ
Народъ узрѣлъ бы вѣчные законы...
Да никогда не будетъ здѣсь жрецомъ,
Кто самъ пренебрегалъ когда нибудь
Путиами Божьими, и собственнымъ дьямъ
Не зналъ ни мѣры, ни оцѣнки вѣрной.
Тотъ только жрецъ, кто съ дѣтски чистымъ
сердцемъ
Способенъ взвѣсить все дѣла людскія...
Гйбелъ
...Полетомъ мысли смѣлимъ
Въ иной прекрасный мѣръ толпу увлечь театръ
Среди „бойцовъ былыхъ“, и въ сердце очерствѣломъ
На мигъ онъ пробудилъ мечты минувшихъ лѣтъ.
Сундбернъ*

ეს გრძელი სიტყვა იმიტომ ამოეწერეთ, რომ ამ შემოყვანილი სტრიქონებში ნათლად იხატება ის,

ეროვნული
საბჭო

რაზედაც ჩვენ ლაპარაკი გვსურს. ბევრი უთქვამთ — უწერიათ, ბევრს ამბობენ — სწერენ და უფრო ბევრსაც იტყვიან თეატრის მნიშვნელობაზე და მთქმელნი — დამწერნი მართალნი ყოფილან, არიან და იქმნებიან კიდევცა.

ვინ არ იცის, რა საოცარი ზედ-მოქმედება, რა დიდი მნიშვნელობა, რა შეუფერხებელი გავლენა აქვს საზოგადოდ მთელს კაცობრიობაზე და კერძოდ ცალკე ეროვნებაზე პოეზიას და ხელოვნებას. ისე რა ზრდის და ასაზრდოებს ადამიანის და საზოგადოების სულიერს მოთხოვნილებას, ისე რა ამალღებს და აცხოველებს კაცს, როგორც პოეზია და ხელოვნება? ეს ორი საუნჯე, განსაკუთრებითი კუთვნილება მეტყველთა, ერთობ ღვთიურის ნაპერცკალით ათბობენ და ზეციურის სხივით ანათებენ ადამიანის ბნელს და მოკლე სიცოცხლეს, მისი სიმწარით და ნალველით სავსე ცხოვრებას... ვისაც ეს არ სჯერა იგი მახინჯია!

თუ პოეზია და ხელოვნება ასეთი ძლიერი მომქმედნი არიან ეროვნობის დღეგრძელობისა, მაშ რაღა უნდა იყოს თეატრი, ეგ ყოველგვარის ხელოვნების გვირგვინი? ჩვენ ისეთი ძლიერი და სრული მომქმედნი ადამიანის აღზრდა-განათლებისა არა ვიცითრა, როგორც თეატრი, როგორც სასცენო — დრამატიული ხელოვნება.

თეატრში, სცენაზედ თავს ერთად იყრიან ყველა ხელოვნებანი: პოეზია, ლიტერატურა, მუსიკა, არხიტექტურა, მხატვრობა, სქულპტურა. აი ის ხუთი მომქმედნი ძალა, ხუთი ლომ-დევნი, რომელნიც შეადგენენ ერთს სხეულს, ერთს კერძო ქვეყანას — თეატრს.

თეატრში სცენიდამ ჭლალადებენ ყველა ნათელ-ცხოველ აზრებს, სცენიდამ ჰგმირამენ ბიწიერებას, სცენიდამ ჰთრგუნამენ ბოროტს, სიმდაბლეს.

დრამა ხელოვნური ცხოვრებაა და ამ დრამის უკიდურესი წერტილები: ტრადედია და კომედია ალაყვარდოვანებს ხალხის სიბნელით ძღვევა მოსილს გონებას, არბილებს მის გაკვრპებულს გრძნობებს, გაქვავებულს გულს.

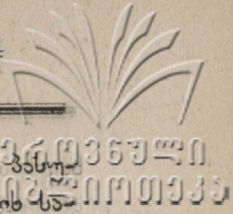
როდესაც სცენაზედ ორი-სამი საათის განმავლობაში მაყურებელთ თვალწინ ფართოდ და ნათლად იშლება რომელიმე გამოჩენილ ნაწარმოების სიმდიდრე, როდესაც სცენაზედ სახიერად მიმოძრობენ ქვეა და ზნეობა, როდესაც ხელოვნური წარმოდგენისაგან აღზნებული და მედგრად გამოწვეული სულის და გულის თქმანი, აღუღებულ წყალსავე, ჩუხჩუხობენ ადამიანის «მეგ»-ში, როდესაც გრძნობა შიშისა და შესაზარისა, როდესაც გრძნობა სიმხიარუ-

ლისა და თავდაუქრეელის სიცილისა, როდესაც გრძნობა დიადობისა და თავ-განწირულობისა მაყურებელზედ ჭეკა-ქუხილივით რიგ-რიგად ზედ-მოქმედობენ, როდესაც ამ ურიცხვი გრძნობათაგან წარმოვლინებული ცხოველ-ნათელი აზრები ათას ნაირს კითხვებს აღვიძებენ ადამიანის გონებაში და ათას ნაირადვე აქლერებენ მისი გულის სიმებს, მაშინ, უშიშრად შეგვიძლიან ვსთქვათ, კერძოდ ყოველი კაცი და საზოგადოთ მთელი ხალხი, მთელი ეროვნება წარმატების გზას ადგია და მამასადამე მისი სვე-ბედი, დღეგრძელობა და მომავალი ცოტად თუ ბევრად მის ხელთ არის.

დიახ, ჩვენ დიდს მნიშვნელობას ვაძლევთ თეატრს, და ვინც თეატრს უყურებს როგორც დრო-გასატარებელ კლუბს და საქეიფო ყავახანას, იმას ცხოვრებაში წილად ქალაქუნობა რგვბია.

უთეატროდ ვის ეცოდინებოდა შექსპირი, შილლერი, მოლიერი, გეტე, ბომარშე, კალდერონი, ლესსინგი, კორნელი, რასინი, ლოპოდევევა და სხვა გამოჩენილ დრამატურლთა არსებობა? მხოლოდ თეატრის წყალობით მრავალი წარჩინებულ მწერალთა და გენისთა აზრები, მათი იდეალები, ზნეობრივი ლტოლვილებანი და დიადი სურვილები ხალხსა უმრავლესობისათვის გასაგებია, აღვილი შესავანებია.

მართალია, წიგნი და განათლება ბევრს აძლევს საშუალობას უთეატროდაც გაიზიაროს დრამატიული მწერლობა, მაგრამ ნუ თუ ასის, ათასის და თუნდაც ათი ათასის ცოდნა, საერო — საქვეყნო ცოდნას და განათლებას შეადგენს? ხალხის, ეროვნობის განათლება და მისი დღეგრძელობა გამოიხატება საერთო განვითარებით, იმ საგნის საერთო სარგებლობით, რომელიც მხოლოდ რამდენისამე პირის საკუთრებას შეადგენს. ესეც რომ არ იყოს, განა ოთახში წაკითხული დრამატიული ნაწარმოებები და სცენაზედ ნახული ერთი და იგივეა? სცენის საპატიო მნიშვნელობა და მრავალ-მხროვანი უპირატესობა კიდევ იმაში მდგომარეობს, რომ მაყურებელი ყოველისფერს ჰხედავს ნათლად და სახიერად. ერთის სიტყვით წარმოდგენის დროს ადამიანის უმთავრესი ორგანოები დამოუკიდებელს მონაწილეობას ღებულობენ იმ შთაბეჭდილებაში, რომელსაც აძლევს მათ სცენა, ხელოვნური წარმოდგენა ხელოვნურის ცხოვრებისა. ხშირად მაყურებელი სრულს დაეწყებაში შედის: მას ავიწყდება ყოველისფერი დედამიწაზედ, იგი სცოცხლებს იმ ცხოვრებით, რომელსაც სცენაზედ არდგენენ; იგი სუნთქვამს იმ ჰაერით, რომელიც პიესაში ტრიალებს, ჰხარობს და იტანჯება იმ სიხარუ-

ლით და ტანჯვით, რომელსაც სცენაზედ არდგენენ. თეატრისთანა სრული ილლიუზიის მოცემა არც ერთს ხელოვნებას არ შეუძლიან და მიტომაც ვამბობთ, რომ თეატრისთანა ძლიერი მომქმედი არა არის-რა.

თეატრი რომ არ ყოფილიყო კაცობრიობის ისტორიაში ისეთს სიბნელით და უმეცრებით ძლევა მოსილს ფურცლებს შევხდებოდით, რომლის განათლება შეუძლებელი იქნებოდა. ყველა ის ცხოველ-ნათელი, ჰუმანიური და საგანგებო აზრებთა გროვა, რომლით დღეს კაცობრიობა სარგებლობს, უთეატროთ უდრამატიულ ხელოვნებოთ სრულიად გაუგებარი და რჩებოდა გაუნათლებელი ხალხისათვის, მეტადრე მათთვის, რომელნიც მთელს თავიანთ სიცოცხლეს განუწყვეტილ ჯაფაში და დღიურის საჩიოს ძებნაში ატარებენ და მაშასადამე შეადგენენ იმ უმრავლესობას, რომელსაც ეწოდების «მუშა ხალხი». ვერც ერთი შესანიშნავი და სასარგებლო წიგნი, ვერც ერთი უმჭერ-მეტყველესი სატყუა საზოგადო მოღვაწისა ვერ მისცემდა ხალხს იმას, რასაც აძლევს მას თეატრი, რასაც აძლევს მას სასცენო—დრამატიული ხელოვნება!

თეატრში ხალხი პოულობს და თანაც ისაკუთრებს ჰკვა-ზნებობას, სულ-გრძელობას, გულ-უხვობას... საკმარისია დასახელოს კაცმა ის ადგილები, სადაც ხალხი უმეტესად ატარებს თავის თავისუფალს დროს, სადაც იგი ეძებს სიამოვნებას და სადაც პოულობს კიდევაც, რომ შეუტყდომლად-გადაჭრით აიწონოს და დაიფასოს იმ ხალხის, იმ ეროვნების გონებრივი და ზნეობრივი საწყაო, და არამც თუ მარტო დიფასოს ხალხის აწ-მყო ვინაობა, არამედ შესაძლებელია კაცმა უწინასწარმეტყველოს კიდევ ხალხს მისი მომავალი თვისის ავ-კარგიანობით მისის შედეგით. ვიმეორებთ, თეატრს დიდი მნიშვნელობა აქვს ხალხთა, ეროვნებათა განვითარებაში, მათი ზნეობრივის ძალ-ღონის გაორკეცებაში, ხოლო ერთის პირობით. თეატრი მაშინ ასრულებს თავის მიღალს დანიშნულებას, მაშინ აღწევს თავის დიდს საგანს და საპატიო განზრახვას, როდესაც თეატრი ხალხით-მაყურებლით გაჭვდილია. ამისათვის კი საჭიროა, რომ თეატრი ხალხს-მაყურებელს იზიდავდეს. მაგრამ რა ღონის ძიებით, რა საშუალებით მიიზიდოს თეატრმა მიყურებლები? ამის პასუხი ადვილია: თეატრმა უნდა გადიქცეს მოთხოვნილებად, როგორც პური და წყალი, როგორც ჰაერი. მაგრამ აქ მეორე კითხვა წარმოსდგება: როგორ უნდა გადიქცეს თეატრი ისეთი აუცილებელი მოთ-

ხოვნილებათ, რომ ჰაერს შეედაროს? არც ამის პასუხი ძნელი. ყოველს მოთხოვნილებას, ყოველს საჭიროებას თავდა პირველად საწყაოდ უნდა ჰქონდეს გემოვნების, ჰგრძნობა და ამ გრძნობის დაფასება, ან უკეთ რომ ესთქვათ, კაცმა უნდა იცოდეს ფასი იმ გემოვნებისა რომელსაც ღებულობს იგი; ყველი იქნება ის თუ პური, ღვინო შარბათი თეატრი თუ სხვა რამ გასართობი, შესაქცევი რამე—ხოლო ფასი მაშინ აქვს საგანს, როდესაც ყოველივე ის, რასაც თხოულობს კაცი, კარგი და მოსაწონია. თეატრის ვარგისობა მდგომარეობს იმაში, რომ წარმოდგენები ჯეროვანად იმართებოდეს, პიესები საუცხოვეო და არტისტების თამაშობა ხელოვნური იყვეს, ერთის სიტყვით თეატრი უნდა იყვეს მოსაწონი და მხოლოდ ამ შემთხვევაში თეატრს დაედება ფასი, გარდაიქცევა მოთხოვნილებად.

თეატრი არის ტაძარი ხელოვნებისა და არა მარტო ერთის რამე ხელოვნებისა, არამედ ყველასი ერთად. თეატრში თავს იყრის ხალხის ძლიერება, ნიჭი, დიადობა და მრავალი სხვა თვისებანი ეროვნებისა. ამიტომაც თეატრის მსახურნი, ან როგორც ამბობენ, მელპომენის ქურუმები, უთუოთ უნდა იყვნენ ნიჭიერნი, განვითარებულნი და ამასთან ნამდვილი შრომის მოყვარენი—დაულალაენი მუშაკნი, რომ შრომით ამ მძიმე საქმეს წინ ეწეოდენ, რომ ნიჭით ხელოვნებას სულს უდგამდენ, გონების ნაყოფს ხალხისას ფრთებს ასხამდენ.

როგორც წინეთ თქვით თეატრი ფრიად სასარგებლო მოგონილებაა ადამიანის მეცადინეობისა, მაგრამ ამასთან არც ის უნდა დავივიწყოთ, რომ რაოდენადაც თეატრს და სასცენო ხელოვნებას სარგებლობის მოტანა შეუძლიან ხალხისათვის, იმდენადაც სხვა შემთხვევაში და მიმართულებაში, შესაძლოა დიდი ზარალი მისცეს ხალხის ზნეობრივს სიმართლეს, მისი გონების საგანძეს: სცენა მანებელია მაშინ, როდესაც იმის მაგიერ რომ ბიწიერება და სიბოროტე სთელოს და ჰგმირს, იგი ელაქტუნება ბოროტებას, ჰფარავს სიყალბეს; როდესაც თეატრი ისეთის სამოსელით და სამკაულით ირთება, რომელიც ხელს უწყობს პირუტყულს ინსტინქტებს, როდესაც გარყენილობას და მრუშობას აზვიადებს; სცენა საწამლავია ხალხისთვის, როდესაც იგი ართობს და ანაზებს საზოგადოების სამარცხენო ჩვეულებათ; თეატრი ამანინჯებს ხალხის გონებას, აჩლუნგებს მისი ჰკუის სიმახვილეს, როდესაც ცხოველ-ნათელის აზრების მაგიერ, სცენილამ გაისმის ვაცვეთილი ოხუნჯობა, მტკნარი აზრების შხაპა-შხუპი; სცენა ჰყრენის

ხალხის ზნეობას, როდესაც წრფელის და პატიოსანის გრძობათ მაგიერ, სიცრუეებს და სიმუხტლეს რჩება სცენაზედ ბურთი და მოედანი; ხალხის დღეგრძელობა შუა გზაზედ სჩერდება და ხშირად უკანაც იწევს, როდესაც ნიჭის და შრომის მაგიერ, თეატრში ბინას იმკვიდრებს სიზარზმაცე და უნიჭობა.

ყველა ამ ზემო თქმულის სენის ასაცდენლად საჭიროა, რომ თეატრის დროშა ხელთ ეპყრას ყოველისფრით განვითარებულს და სანდო პირს, საჭიროა რომ თეატრის ლამაზი დაუმრეტელად ენთოს იმ კაცის ხელში, რომელიც გამსჭვალულია სიყვარულით საზოგადო საქმისადმი; საჭიროა აგრეთვე რომ პიესები, დრამატული თხზულებანი მდიდარნი იყვნენ შინათავანის სიმართლით, ნათელის და ცხოველის დედა-აზრით, და ყოველის ფრით უხენი და შეენიერნი გარეგნულის შემეშავებით; საჭიროა რომ არტისტები ღირსნი იყვნენ თავიანთი მოვალეობისა: ნიჭიერნი და შრომის მოსიყვარულენი — ამ შემთხვევაში, და მხოლოდ მაშინ, თეატრი შეასრულებს თავის დანიშნულებას, მხოლოდ მაშინ გამართლდება ის მნიშვნელოვანი ფრაზა რომ “თეატრი სკოლაა“.

ამიტომ ისინი, ვისიც ჯერი არს იზრუნონ ჩვენის თეატრის დაწინაურებაზე, მოიკრიფონ ყოველივე თვისი ღონის ძიება, ეცადონ ყოველის სულის სახსარით, რომ თეატრს — ამ ამღზრდელ-განმნათებელს მოამქმედს ხალხისას — ხელი გაუმართონ, ზეზე წამოაყენონ. თეატრის დაყენება ჯეროვან გზაზედ არც ისე ძნელია, როგორც ზოგიერთებს ჰგონიათ. თუ მოვიგონებთ, რომ თეატრი ერთი და იმავე დროს გასართობიც არის და სკოლაც, მაშინ აშკარად დაერწმუნდებით რომ მისი აღორძინება მეტად ადვილია. — და თუ დღეს თეატრი ცარიელია და საზოგადოება «ვაზებში» ორთა ქალებში და სხვა-და-სხვა კლუბებში მწვანე სტოლების გარშემო ატარებს დროებას, ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ საზოგადოება გულ-გრილად ექცეოდეს თეატრს, ან არ ესმოდეს მისი მნიშვნელობა, არამედ იმას-რომ თეატრი საზოგადოების მოთხოვნილებას არ აკმაყოფილებს, არა ძლევს იმას, რასაც იგი თხოულობს თეატრისაგან....

ამისთანა დროს, რა დროშიაც ეხლა ჩვენა ვართ, თეატრის და წარმოდგენის მსურველნი ერთი-ორად უნდა მოაზოვებოდეს, რადგან ამ სრულს მყუდროებაში აღამიანი მხოლოდ თეატრში ეძებს იმას, რაც მის გარეშემო არ არის: ესე იგი, სიცოცხლეს, ცხოველს მოძრაობას, იმედებს, იდეალებს, გულის თქმის პასუხებს...

ვალდო — ია.

ხელოვნური პოეზია

ჩიტი

ნეტავი ჩიტსა ბედნიერს
დაჭფრინამს თავისუფლათა;
ამ სოფლის სუკდა ნაღველი
მას ან აწუხებს სრულათა!

ჭველანა თვისი ჰგონია,
ათას-ფრად აღუკვებული,
ნაშრომის კაცის ოფლითა
დაჭფურებს განსარებული.

ან გათენდება დილაი

დაჭფურებს, დაძღვრის სტეკნიათა
და დღიურს სსზღო — საკენკსა
ყველგან შოულობს მღერითა,

მაგრამ კაცი კი უბედა

ამაებს მოკვებულა —

და თითქოს ჭველის ტანჯვისთვის
გზა — ხიდად გადაუღია!

ნეტავი ჩიტსა ბედნიერს,
ფიჭვი ან იცის სრულათა
და ამ ლამაზ ჭველანას;
დაჭფრინამს თავისუფლათა!

მ... ა—ქ.

სურათი

შემოჭკრა ბინდმა. ვარსკვლავნი
ამოციმციმდნენ ცაზედა,

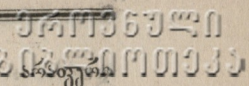
ყველგან დამკვიდრდა სიჩუქე
მინდვრად, ბარად და მთაზედა.
კამკამებს, მოჭკრთის, მოკლამს
მრავალფერად ლაყვარდასანი —

და გულ საკლავად შეჭკალბს
ჭკემოთგან ღამის მგონისანი —
აკერ დაიწუეს ღამლამაზი

შავგვდოვან მთისა თავებმა,
სხივნი ჩაუჭკენენ უფსკრულში,
შრიალი შეჭკნეს ფოთლებმა;

მთის იქით ბადრი მთავარე
აღმოსდა, შეითამაშა,
ზღუდეთ მოჭფინა ნათელი,
ვარსკვლავნი აათამაშა...

ზაყელი.

უბრალო ჭემმარიტებანი

კაჭკაჭი მთელს წელს გასწვავის,
 ბუღბუღი კი სამს თვეს გალობს,—
 ყვავს კაჭკაჭის «გალობა» ჭემურს,
 ხსიკვი „ბუღბუღობას“ ღამობს.

როს ნიქს თანგასჯავს არ მოსდევს.

ემსგავსების ციმი ჰურას:

მარტო ლიტონი სიტყვები

ვერ განჭკურნენ გულის წულუღსა.

კარგი სიტყვა აღარ კარგობს

როს თვის ადგილს არ სოქმენ მასა —

გემო ისე კარგება,

ვით ყურძენზე ღვინის სმასა.

ახლად გაშინჯვე კაცი,

ნუ ენდობი მის წარსულსა —

ბარომეტრის თვისება ჭკონის

კაცის უნბი სულსა და გულსა

დ. გასამიწელი.

რუსთველის რუსთველობაზე

ჩემმა მეგობრებმა ამ დღეებში მომასწავეს ხელში
 თეატრის 32 №, სადაც იყო რადენიმე სიტყვა შესა-
 ნებზე ჩემი ბრძოლისა „რუსთველი და იმის ცილი“. მე,
 სწორედ მოგასწავლო, არამც თუ მასუსი ამ შენიშვნისა,
 თვით წაკითხვაც არა მსურდა. ჩვენმა კრიტიკოსებმა ისე
 შემხვიეს ღანღვა-გინებებს, რომ ვიცოდი აქაც იმის მე-
 ტი არა იქნებოდა რა. მაგრამ, მეგობართ მამოქლეს წა-
 კითხვა და გარემოება—მასუსი, გამოდგა, რომ ის აზ-
 რი, რამაც ისრე უწყალოდ ააღელვა და გააღანძღვინა
 ჩვენი თავი ბატონს კრიტიკსა, სხვაგან, უფრო ცნო-
 ბიერს ვიპოვებდი, დამკვიდრებული ყოფილა. მიზეზი ეს
 არის, რომ ვეიდებ კაღაშს ხელს ამ მასუსის საწინააღ-
 თუძინა უნდა კი ვთქვა, რომ დიდი საბასო არც ეს სა-
 დაო საქმეა.

სხვათა შორის, მე ამ, სემოდ-სესუნეული ძველი
 ამბის შესავალში ვამბობ, რომ, როგორცა სჩანს რუს-
 თაველისკე სიტყვით, რუსთველობა ხელობა ყოფილა და
 ეს ხელობა რუსთველსა სჭკრია მეტი. წარმოადგინე
 მკითხველო, რომ ეს აზრი თავიდან ბოლომდის სულ
 შეცდომილებაა: რა არის აქ ასაღელვებელი? რა არის აქ

ისრეთი, რომ კაცს, რომელსაც ამის თქმით...
 ცუდი არა უღა რა გულში, გარდა სიმართლის გამოკ-
 ლევისა, მიჭეო ვირი და რაც ეკადრებოდეს და არ ეკად-
 რებოდეს სულ ზედ მიაყოლო. კრიტიკოსს მოჭყავს
 ჩემი თნზულებიდან ის ადგილი, სადაც მე ვამბობ რუს-
 თველობის ხელობაზე, და შემდგომ ამბობს „თსუთ-
 მეტი გარცების ნიშანი ვერ გამოსთქვამდა იმას, რაც
 მე ვიგნძენ ამ ტირადის წაკითხვის შემდგომ. „ეს რა ამბა-
 ვაა? მინდოდა მეკითხნა ბ. ფურცელაძისათვის, მაგ-
 რამ დარწმუნებული ვარ ამასკე იკითხავს თვით ბ. ფურ-
 ცელაძე, როდესაც თავის ბროშურას წაკითხავს. საქმე
 ის არის, რომ ეს ლეკუნდა აკტორს ამ რცის წლის
 წინადა, ესე იგი მაშინ, როცა ბ. ფურც. ნაწარმებთ
 ჟურ ჭოჭინი ეჭირებოდათ „ცისკარში“ ჭკონდა დებე-
 ჭდილი და ესლას აღბათ რომელსამე ერთგულს მეგობარს
 გამოუძებნია და საურბრინად ცალკე დაუბეჭდია. ტყუი-
 ლად კი არ არის ნათქვამი: ჭკუა თხელი მეგობარი მტე-
 რზედ უფრო სსშიშიაო. სხვა ფრთე ვერა გნით და ვე-
 რა სსშუალებით ვერ ამისხნია ესრეთი მასხარად ადგება
 ლოგიკისაც. ენისაც, და ლიტერატურისაც“. სიტ-
 ყვით, რომ წაკითხული არა გქონდეს თავში, რაზედაც
 არის ასრე განჩისხული ბ. კრიტიკოსი, გეგნება ბ.
 ფურცელაძეს ასეთი რამ ცოდვა ჩაუდენია, რომ ამათი
 თუ ჭკუენიერებას არა, ბნელს ხალხს მაინც უბედურება
 მოკლავსო. აქ, არამც თუ არა ჭზოგამენ შენს ვიროგნე-
 ბას, ჭლანძამენ შენს მეგობრებსაც და ერთიც-ღა აკლდა
 რომ მისწდომოდნენ ცოდვილს, ნათესავებს და მეგობ-
 ლებსაც. აქ სწორედ მაგონდება ფილოსოფოსი მანკრასი,
 მოლეიერის კომედიამი „ძალათ ცილის შერთვა“, სა-
 დაც საშინელი ადელვებულია მანკრასი, ღანძღავს თავის
 მეგობარს, სხვა ფილოსოფოსის მიმდევარს და გაიძისის:
 ნუ თუ ჭლადებს ცად მიმართ უმეტრებაი იგი, რომე-
 ლი იტყვის ფორმალ ქულისაო!! ო უმეტრებზე, ო უმე-
 ტრებზე! უნდა ითქმოდეს ფიგურა და არა ფორმა ქუდი-
 სს! სწორედ შეეცდი და რუსთველს ის კი არ უნდა ეთ-
 ქვა, რომ ხელობით რუსთველი ვარ, არამედ იმას ამბობს,
 როგორცა ხსნის კრიტიკოსი, რომ ხელობით მოშია-
 რება. ამისთვის ან მე რადა ვარ ლიტერატურისა, ლოგი-
 კისა და ენის მასხარად ამგდები (ესე იგი უტვირთ), ან
 ჩემი მეგობრები რათ არიან გაიუბი და ჭკუა თხლები.
 ნუ თუ რომ დაჯამტიკიცო, რომ რუსთველი არ ამბობს
 იმასა, რომ მე ხელობით მოშიარე ვარო, მაშინ ამ
 ეპიტეტების თვისების გამომსახველად ჩასთვლის ბატო-
 ნი კრიტიკოსი თავის თავსა და თავის მეგობრებს...
 თვითო ამისთანა შეცდომასზედ რომ ჩვენცა და ჩვენი მე-
 გობრებიც უტვირთები და ჭკუა თხლები ვიყვნეთ, ვიდა

დაჩნა, არამც თუ ჩვენს მწერლობაში და სხვაგანაც ტვი-
ნიანი და ჭკუა სწული?

გადავიდენ საქმესად.

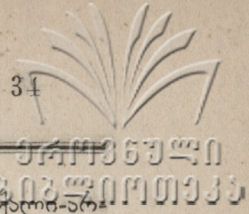
ბატონი კრიტიკოსი ამბობს, რომ ამ სიტყვებით:
„მე რუსთველი ხელობით ვიქმ საქმესა ამაღ არი“,
რუსთველი იმას ვი არ ამბობს, რომ მე ხელობით რუ-
სთველი ვარა, არამედ იმას ამბობს, რომ: „მე რუს-
თველმა, ხელობით მოშაირქმ, მივეყვ ხელი ლექსების
წერასაო“. ჯერ ბატონო კრიტიკოსო, როდესაც ისრე
უწყალოდ ჰკიცხავთ სხვის ლოგიკას, რატომ არ და-
კვირდით თქვენს ლოგიკას. თუ ხელობით მოშაირქ
იყო, მას როგორ-ღა მიჰყო ხელი? ჩვენში ჯერ საქმეს
ხელს მიჭყოფენ, შემდეგ საქმეს ხელობათა ხდიან. მაგრამ
ეს არაფერი. გკითხავთ თქვენა, ამ თქვენგნითვე მოყვ-
ნილს სიტყვებში: „მე რუსთველი ხელობითა ვიქმ საქმე-
სა ამაღარა“ სად არის ხსენება იმისი, რომ, ხე-
ლებით მოშაირქმ მივეყვ ხელი ლექსების წერასაო.
ეს თქვენა რუსთველის სიტყვების თქვენებურად წაკით-
ხვა არ გაგონებთ უსშენსეის ერთი ოტსტანონი სალდათი-
საგან გაზეთის გოლფის წაკითხვას. იმას მისცეს რომ
წაკითხა „Голосъ“. იმან ჩათვალა-ჩათვალა ასოები,
და ბოლოს ამოკითხა Гүзета. ერთი ან სიტყვა, ან
მსგავსება ამ სტრქეჩში, ან სხვაგან სადმე ამ შესავ-
ლში არის, რომ: მე ხელობით მოშაირქმ მივეყვ ლექ-
სების წერას ხელობა?.. ჩემს ახსნაში ვი ლოდიკისაც,
ენისაც და ლიტერატურისაც მსხნარად ავღებთ,
თქვენს გოლონის მავიერათ გუზეტას ამოკითხვას დი-
დი პატივი და დიდება ენისა, ლოდიკისა და ლიტერა-
ტურისა?!

მაგრამ, რომ უფრო ცხადად ახსნა ჩემი აზრი შე-
სახებ იმისა, რომ რუსთველი რუსთველობას ხელობა-
თა სთვლის, დავიწყო ცოტა შორიდან.

რუსთველი შესავალში, სადაც ამბობს: „მე რუს-
თველი ხელობითაო... ლაშარაკობს ჯერ რამდენიმე ხანი
ღვთის ჭებასად, შემდეგ რამდენსამე ხანას უძღვის
თამარის შესხმას, მსუგან გადადის ერთს ხანაში ტა-
რელად, ამას იქით მერვე ხანიდან დაწყოლილი მეთუ-
რამეტე ხანამდის ლაშარაკობს მიჯნურობასად და თავის
გამიჯნურებასად; ამის უკან გადადის მოშაირობასა და
მოშაირებასად. იმ ხანებში, სადაც მიჯნურობასა და თა-
ვის გამიჯნურების ლაშარაკი აქვს, სწორედ აქ ამბობს:
«მე რუსთველი ხელობითა ვიქმ საქმესა ამაღ არი, ვის
მოჩილებს ჯარი სშათა, მისთვის ვხელობ მისთვის
მკვდარი. დაუძღურდი მიჯნურთათვის კვლავ წამალი
არსით არი, ანუ მომცეს განკურნება, ანუ მიწა მე სამა-
რი». მაშასადამე, აქ, ამ ადგილას, რომ ვიდრე ნდო-

მოდა რუსთველს თავის მოშაირობასად ვიქმ საქმესა ამაღ
არ იტყოდა. აქა აქვს ლაშარაკი მიჯნურობასად და ლა-
შარაკობს ამაღად. იმას რომ იმის თქმა ნდომებოდა,
რასაც კრიტიკოსი ბრძანებს, ან როგორც სხვათა ჭო-
ნით, ის ამ შესავლის ბოლოში, იტყოდა სადაც ის
ლაშარაკობს მოშაირებასად და იმათში თავის თავსად
ამბობს: „ჩემი აწ სტანით ყოველმან, მას ვაქებ, ვინცა
მიქია... მისი სახელი შემოჭრებით ჭკემოქე მითქვამს
მიქია“. მაგრამ რუსთველი არც აქ, სადაც ადგილი იყო,
არც იქ, სადაც ადგილი არ იყო, არ ამბობს არაფერს,
რომ ის ხელობით მოშაირება და მივეყო ლექსების წე-
რას ხელი. ის თავის მელქსობასად ამბობს სულ ბო-
ლოში, როდესაც ათაგებს თხზულებას, ისიც იმიტომ
ვი არა ვიგეტ მოშაირქ ვარა, ან ამას ვი არ ამბობს
რომ ჩემი ხელობა მოშაირობაო და ლექსებს ხელი
მივეყვიო; იმიტომ ამბობს, რომ დაჩქეს ცნობა ვისი
დაწერილია თხზულება, როგორც ესა ჩვენ ვაწერთ
ბოლოხად ან თავში თავის ნაწერებს ჩვენს სახელსა და
გვარსა. რაკი აქ, სწორეთ თავის ადგილას აქვს მოხსე-
ნებულო: „ავსწერ ვინმე მესხი მელქსე მე რუსთავისა
დაბისა“ ვგონებ ესეც საკმაო იყო და არ მოჭყუბოდა
ათასგან განმეორებასა, რომ ვიგეტ მელქსე ვარა. ან-
ლა გადავიდეთ თვით იმ ხანას განჩქვასად, საიდანაც მე გა-
მომყავს, რომ რუსთველი ემხნის თავის თავს ხელობით
რუსთველს. როგორც შემოთაც იყო ნათქვამი, რუს-
თველს ეს ხანა აქვს იმ ადგილებს შუა მოყვანილი, სა-
დაც ის ლაშარაკობს მიჯნურებასა და თავის გამიჯნურე-
ბასად. აი რას ამბობს აქა. „მე რუსთველი ხელობი-
თა ვიქმ საქმესა ამაღ არი. ვის მოჩილებს ჯარი
სშათა, მისთვის ვხელობ, მისთვის მკვდარი. დაუძღურ-
დი მიჯნურთათვის, კვლავ წამალი არსიდ არი, ანუ მო-
მცეს განკურნება, ანუ მიწა მე სამარი“. (*) ცხადია,
რომ აქ რუსთველი ამბობს, თავის მიჯნურობასად და
სრულიად სხვა არაფერსად. რომ ამბობს: მე რუსთვე-
ლი ხელობითა ვიქმ საქმესა ამაღ არი, ვის მოჩილებს
ჯარი სშათა მისთვის ვხელობ მისთვის მკვდარი,—ეს
სიტყვა ხელობითა ან უნდა მიეწეროს სიტყვას რუს-
თველი, ან იმის მიჯნურობას იმ პირთან, რომლისგა-
ნაც თხოულობს, რომ ან განკურნება მისცეს ან მიწა
სამარი. თუ მივაწერეთ ამ ბოლოს აზრს, მაშინ აი რა
გამოდის: ჩემი ხელობა თამარის მიჯნურობააო. ანლა მე
გკითხვა, ვინც ჩვენს აზრს არ ადგია იმათა: რომელი

*) ეს ადგილი სელ-მეორედ იმიტომ მომყავს, რომ არ
დაავიწყდეს მკითხველს იმისი აზრი.

რივიანი. მწერალი დასწერს, მეტადვე მასინდელს დროში, რომ მე ხელობათ აწმეოება გამისდიაო! ცხადი საჭმეა, რომ სიტყვა ხელობითა უნდა მიუწეროს სიტყვას რუსთველი. თუ ეს ასრუა, მასინ ცხადია, რომ რუსთველობა ყოფილას ხელობა და ეს ხელობა ქქონია შოთა რუსთაველს. რომ არც რუსთველის სიტყვაში არც ჩემს აღსნაში დაუფერებელი არა არის რა, გადაჯავლოთ თვალი ისტორიას: ძველად ყველა თემს თავის ერისთავი ქვეყანდა ან თავის მთავარი. ყველა თემის მთავარს ამ თემის სახელი ქქონდა, თუნდა ამჟამ თამარის ისტორიაში აიღეთ, შავთის მთავარს ერქვა შავთელი, რომელიც სარდალიც იყო, მეღებესაც. თმოგვის მთავარს—თმოგველი, რომელიც მწერალიც იყო, თორეთის მთავარს—თორელი და სხვა. ეს სახელები ნამდვილათ ხელობანი იყვნენ: ისინი იყვნენ წინმძღობელნი და გამგებნი იმ ადგილებისა, რომლისაც სახელს ატარებდნენ. თუნდა აიღეთ ერისთავობა ყველა ამგვარის კაცი ვი არ იყო ერისთავი ხელობითა, იყო მარტო ერთი. ქართლის რეორგანიზაციაში სწორად წაიკითხავთ: მისცა ქსნის ერისთავობა, ანაკვის ერისთავობა ამას და ამას. ამგვართ გვარის მოთავეთა და თემის უფროს მოხელეთა ერქვათ გვარის ბატონი. ამ სახელის მისაწდომათ სწორად თვითთ გვარის კაცი სწავებამდა მთელს გვარეულობას. რუსთაველიც უმჯობესა ერთი იმ გვართ თემთაგანი იქნებოდა, რომელიც ებარა დიდს გვარეულობას, და ამ გვარის მოთავეობა შესამდებელია ქქონდა ჰოტის რუსთველს და ამბობს ამხედ: მე რუსთველი ხელობითა. რომ რუსთველი უნდა ყოფილიყო დიდი გვარის კაცი ამას გვიტყვიანებს ისა, რომ ის ასრუ კანდიერი და წამდგარი ყოფილას იმისთანა დროში მეფეებთან, ამასთან ისიც ცხადია, რომ ის, თუ დიდი გვარის კაცი არა ყოფილიყო, იმგვარს სწავლას განათლებას, როგორიც ამას ქქონდა, კერძო თვითთ მიიღებდა და არც მეფენი მისცემდნენ.

აი ის მოსაზრებანი, რომელთაც ჩვენ წარმოგვანთქმე ვინეს ის აზრი, რომელზედაც ისე აღელვდა და განრისხდა. კრიტიკოსი.

ანტონ ფურცელაძე.

თეატრი და მუსიკა

— ამ წელს, როგორც ჩვენს დრამატიულს დასს, აგრეთვე სამხურს დასსაც გადიათ კომიტეტი გამოუჩნდა. როგორც შევითყუთ დასი უკვე შემდგარია და 4 სექტემბერს კიდევ დაიწყება წარმოდგენიო. პირ-

ველ როლზედ მოწვეულია პ. აღამიანი, კლოარა ტისტები: ექიმიან და ქარაქაშიან, დანარჩენი იქნებიან ყველა აქაური არტისტები. წარმოდგენები გაიმართება საზაფხულო (ფითოვეის) თეატრში. კომიტეტს გადაუწყვეტია თეატრის ქირისათვის დაიხარჯოს 3000 მან. ერთის სიტყვით ხუთი-ექვსი თვის განმავლობაში სამხური დრამატიული დასი კომიტეტს დაუჯდება 8,000—10,000 მანეთამდე, ჩვენის მხრავ ვისურვებთ, რომ ახლად შემდგარს კომიტეტს საქმე რივიანად დაემოაგრებიანოს, თუმცა ასეთი ხარჯის გაძლოლა ცოტა არ იყოს, საეჭვოა.

— თბილისის თეატრის ანტრეპრენიორს ბ-ნს ფითოვეს უკვე შეუდგენია ოპერის დასი; ახლად მოწვეულებში არც ერთს გვარს არ შეხვდება კაცი, რომელზედაც რაზე კარგი ან ავი გვეგოს, თუმცა კი ოპერები ბევრია დასახელებული, რომელნიც სეზონის განმავლობაში წარმოდგენილი იქნებიან.—რეპერტუარში არიან ასეთი ოპერებიც, რომლები ჩვენს საზოგადოებას არ უნახავს აქაურს სცენაზედ მაინც.—

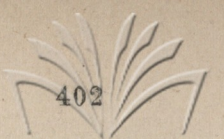
— როგორც შევითყუთ ქუთაისშიაც აპირებენ თურმე თეატრალურ საქმის რიგზედ დაყენებას. ამბობენ რომ კ. ს. მესხი დასს აღდგენსო და რეპერტუარის განახლებას ცდილობსო კ. მესხმა შარშან მშენიერად წაიყვანა ქართული დასის საქმე ქუთაისში და უნდა იმედი ვიქონიოთ რომ წრეულსაც ენერგიულათ მოჰკიდებს საქმეს ხელს და თუ სამუდამო დასს ვერ შეადგენს, თვეში ორ-სამ ჯერ მაინც არ მოაკლბს ქუთაისელებს ქართულის თეატრის ნახვის სიამოვნებას. როგორც მკითხველებს მოეხსენება კ. ს. მესხი ერთის თვით მოწვეულია გასტროლებზედ ჩვენი დრამატიულის კომიტეტისაგან, მაგრამ რადგან ეწლა კ. მესხი თვით აღდგენს დასს, საეჭვოა რომ მოახერხოს თბილისში ჩამოსვლა.

— გამოჩენილი ანგლისელი არტისტი გენრიხ ირვიგი ამ ქამად თურმე ამერიკაში, ნიუორკში იმყოფება და აღტაცებაში მოჰყავს იქაური საზოგადოება, დღე ისე არ გაეა, რომ პატივეცემულს არტისტს ან სადილი ან ბანკეტი არ გაუმართონ იქაურ მოწინავე დასმა, იქაურ ბოზოლებმა.

მოდერნიზმი

ბეპარი გუზლა
(დასასრული)

ბი, აი თითქოს ქუხსო ისე მოისმის შორიდან მგელართა ხმაურობა, მერე ისევ სიჩუმე ჩამოვარდა, აჰა, ხელ-

ახლა მოისმის... ეს არის გუზღა თავის ამალით—იგი დღეს ნადირობს... აჰა, ძაღლების ყეფაც... შეუპოვარი ცხენების ქენება... ყიჟინი... სტენვა... ბოლოს ნალარა! დიახ „ბოერის“ გუზღა თავის ამალით ნადირობს, მხოლოდ ეღა შესაქცევი დარჩენია ამ სიბერის დროს...

ღამდება. ფართოდ გაშლილ მინდორზედ გაისმა „შეყრის“ ნალარა. ტყიდან და ბუჩქებოდან გამოცვივდნენ მხედრები-მონადირენი და გარს შეჰოერტყნენ თავის „ბოერს“. გუზღა ზედ ზის ერთს უშველებელ გარეულ ღორზედ, რომელსაც არ აცდენია ბებერი „ბოერის“ ტყვია.

— ჰეი ბიჭებო, ვინც დაიგვიანებს თავის თავს დააბრალოს, დროა წაეიდეთ. დღეს მთელი დღე შინ არ ვყოფილვართ; ღამდება კიდევ—სახლამდინ კიდევ ოცი ვერსტი იქნება. მაგრამ ეს რა ამბავია? აი იქიკ რალაც ღრუბელი რომ მოჩანს... ხედავთ!? აბა, ბიჭებო, აბა, ცხენებზედ! ვინც უკან ჩამორჩება ვახშამს დაჰკარგავს—ხომ ხედავთ ღრუბელს?... აბა, ჰვირი! ჰვი!

ერთის წუთის შემდეგ მთელი არამარე ყიჟინით, ათასი ცხენებია ფეხის ხმაურობით მოცო და მთელი ეს გუნდი გუზღის ციხე-დარბაზისაკენ გაექანა.

აი კიდევ გაისმა ნალარის ხმა, ეგ ნიშნავს რომ ციხეს მიახლოვებულან—ციხიდან პასუხი მისცეს. ყველას უხარის, რადგან იციან, რომ ბოერს ყოველის ნადირობის შემდეგ კარგი ვახშმის გამართვა უყვარს... ვახშმის შემდეგ კიდევ მომხიზლაევი, გამაგიყვებელი „ჯოკი“... (*). აი ისიც, ის ჯადოქარი, ის „ლულუნა“ ჩამოუელის „ჯოკს“,—ხან მიჰგავს მდინარეს—ისე მიტურავს, ხან შველს მოგაგონებს, ხან ფიცხე ცხენს, ხან გველივით ათასნაირად დაიკლავს, მერე ისევე გაიშლება და ვინ მოსთელის, რას აგრძობინებს თვალს, გულს, გონებას და ეროვნულს თავმოყვარებას! ასეთი ფიქრ უელავს, ყოველს მენადირეს. ამ მხიარულის ფიქრთ ქვეშ ყველანი მიეშურებთან ციხე-დარბაზისაკენ. აი კიდევ ხიდეს მიადგნენ; ის იყო ფეხები ჩადგეს ცხენებმა, ამ დროს უეცრად ციხიდან საზარელის ხმაურობით თოფი გაეარდა... ამას ზედ მოყვა საშინელი ხმაურობა, აყეფდნენ ძაღლები და მერე ეს ხმაურობა მდინარისკენ გაქანდა... შორს—შორს გაისმა გრგვინვა, იელვა მესმა, გაიქეკა,—მაგას მოყვა ისევე საშინელი გრგვინვა-ქუხილი... ბებერი გუზღამ მყისვე ცხენი შეაყენა.

* „ჯოკი“ არის თამაშობა—ჩვენს ლეკურს ბევრად მიჰგავს.

თითქოს სიცოცხლის ძაფი მოსწყდაო ბებერი ბოერს—ისე დაუწყო გულმა წიწკინი. გუზღა გაიმართა უზანგებზედ, მერე გადაეკონა ცხენის კისერს, ჰკრა მათრახი, აყრეოლდა ცხენი და განქრა... აქვე ხრამი იყო, აქვე ხიდევ, მაგრამ არც მხედარი და არც ცხენი, მათარ ხედავდნენ თითქოს არაფერს გრძობდნო, ისე შეუპოვრად გაჰქანდნენ დარბაზისაკენ... ხან გამოჩნდებოდა ორივე-ციხენი და მხედარი—ხან ისევე მიიმალებოდნენ ბუჩქებში, ხან შთაინთქებოდნენ ხრამში, ხან გორის წვეროზედ გამოჩნდებოდნენ...

იმ წამსვე კვალ-და-კვალ გაჰყენენ ბოერს მონადირენიც, ხოლო როდესაც გუზღა ეზოში შევიდა, იმ დროს დანარჩენი მხოლოდ ხიდზედ იყვნენ. ერთი წუთი და აი რა წარმოუდგათ იმათ თვალწინ: ბებერი ბოერის ფეხთ ქვეშ ეგლო კარის-კაცი და ცრემლებით თვალ-მორეული, ფეხებს უკოცნიდა თავის ბატონს.

— ოჰ, შე ჯოჯოხეთო, მითხარ რალა—რა მოხდა, რა ამბავია?

— ბატონო, შენი ჰირიმე, უბრძანე კვალზე გაუდგნენ, ეხლავე დაიჭერენ!!

— რას ამბობ, ქოფაქო, ვინ დაიჭირონ, არ მეტყვი?

— „ლულუნა“... თქვენი ქალი... ირინე... ახლგაზღა ურზის შეილი, ეხლავე დაიჭერთ... ოლონდნუ აგვიანებთ...

ყველაფერი ცხადი იყო. ბებერი გუზღა ბრაზებისაგან გალუჯდა.

— მაშ, აჰა, რა ყოფილა დარდის მიზეზი? მაშ აგრე ვანა?! და ერთი ისეთი მიარტყა კარის-კაცს, რომ საბრალოს კინილამ სული გაძეკა.

— ჰეი, დაიღრიალა ბოერმა, ჰეი ვინცა ხართ, ყველანი მოგროვდით. აბა, გამყევით მდინარისაკენ! მოეწიეთ, დაიჭირეთ ორივე და აქ მომგვარეთ—ცოცხალად მომგვარეთ, ცოცხლად რომ ცოცხლადვე აუგო წესი ორივეს!...

ბებერი გუზღა მთლათ გალუჯდა, გულში ჯოჯოხეთის ცეცხლი მოედო, სისხლით აემსო თვალეები, პირზედ სიანჩხლისაგან დორბლები გამოუჩნდა. წუთს იძრო დამბაჩეები, ჰკრა ცხენს მათრახი და შურდულივით გაექანა, მას მიჰყენენ სხეებიც. ყველანი მდინარისაკენ მიჰქროდნენ. მივიდნენ კიდევ, მარამ... რა ნახეს?! მდინარე გახვიადებულა, მთლათ გამოცვლილა. რამდენიმე წუთის წინეთ დამშვიდებული მდინარე ახლა მღელღარე ზღვას დამსგავსებო-

და—ტალღნი ტალღებზედ საშინელის სისწრაფით და ხმაურობით ხტოდენ, იგი ეხლა იყო ზღვა ნამდვილი, ტყვილად არ შეწუხებულა ბოერი, როცა დაინახა შავი ღრუბლები, ტყვილათ არ იყო გრგვინვა ქუხილი: იქ, სადაც პირველათ ღრუბლები გამოჩნდენ, ნაიღვარი წამოსულა და ხომ ცნობილია, რომ მდინარის სისწრაფეს ნიაღვრის დროს ვერაფერი შეედრება-რა... პრუტი ვეშაპსა ჰგვანდა!

— „მაგრამ ეს რამ ამბავია?“ ყველანი გაყუჩდენ. თვალწინ წარმოუდგათ საზარელი სურათი: ასე, სამოცი ადლის სიშორეზედ, იქ სადაც დამშვიდებული დროსაც ყოველთვის მორვეი იყო ხოლომე, ეხლა საზარელ სანახავს წარმოადგენდა. იმ ადგილს თითქოს ქაჯი დაბუდებულაო, ისეთი საშინელება იყო: წყალი ბლაოდა დაჭრილი ნადირისავეთ და ნამდვილს ადუღებულს ქვებს დამსგავსებოდა. დიდი, უზარმაზარი ხე ჩხირისავეთ ტრიალებდა ამ შეუბრალებელ მორვეში. მორვეის შორ-ახლო რალაც შავი საგანი მოჩანდა, რომელიც თითქოს ნავსა ჰგვანდა. ჯერ კიდევ სინათლე იყო, ჯერ კიდევ მრისხანე შავს ღრუბლებს არ დაუბნელებია ქვეყანა და ამიტომ აშკარად გამოჩნდა ნავი და შიგ მსხდომნიც; ახალგაზდა ურზა და „ლულუნა“ ირინე განსაცდელში იყვნენ...

ბებერი გუზდა გაქვედა, შიშისაგან ყველანი მიყუჩდენ და ელოდნენ ბრძანებას. რამდენიმე მტანჯველი წუთმა ასე გაიარა. ბებერი გუზდამ თვალი გადაავლო თავის ამაღას.

— მიშველეთ! დაიხსენით,! ხმის კანკალით წაიბუტბუტა ამ ყოველთვის გულადმა, მკაცრმა და მრისხანე ბოერმა, ყველაფერს, ყველაფერს მიესცემ იმას, ვინც იმათ დაიხსნის; მონათ გავუხდები! მიშველეთ! ოლონდ დაიხსენით და ორივეს ვაპატიებ, ორივეს... წავალ დაეიხოქებ ბებერი ურზის წინ, ოლონდ დაიხსენით, მიშველეთ!...

მაგრამ რას შეადგენს კაცი თვისის დიდებით ბუნების ძალასთან, სტიქიასთან!? ჩვენი ტანჯვა და სიხარული მათ არ გავგებათ! ყველანი თავ-ჩალუნული იდგენ. არვინ იღებდა ხმას და შესაძლებელი იყო განა ხმის ამოღება? ბებერი გუზდა მიხვდა ყოველისფერს და სანიშნელი, გამბედავი, ჩვეულებრივი სიმხნევე ჩაესხა სხეულში.

— ნავი, ნავი მიშოვეთ, მე თითონ წავალ! დაიყვირა გუზდამ, ცხენი, თოკები მომეცით. საქე... ნიჩვები!.. ეტყობოდა რომ თითონაც არ გრძნობდა, რასაც ლაპარაკობდა. მდინარე კი თანდათან უფრო მატულობდა. მაგრამ საიდან იშოვონ ნავი!?

ამ დროს პაწია ნავმა კიდევაც მიაღწია მორვეამდინ და ის იყო დაიკარგა კიდევ, მაგრამ მერე ისევ გამოჩნდა და საშინელის სისწრაფით დაიწყო ტრიალი ერთს ადგილს. მაგრამ არა! აი, თითქოს გაჩერდა... მაგრამ არა, არა! ეს ოცნებაა:... რალაც გასტყდა—ნავი მიეხალა უზარმაზარ ხეს—გაისმა გულსაკლავი უიმედობის ყვირილი... ნავი მტვრად გადიქცა!... „ლულუნა“ ირინე განქრა... აი გამოჩნდა მისი მკერდი... აი, აი მისი თმებიც, აი მთლათ გამოჩნდა... და ისევ შთანთქმეს ტალღებმა, ხოლო ეხლა კი სამუდამოდ. დიახ, სამუდამოდ! მართალია, იმას კიდევ ამოაგდებენ სადმე ტალღები, მაგრამ ეს სადმე შორს, შორს იქნება და „ლულუნასაგან“ არა დარჩება-რა.

ეს ყოველივე ისე სწრაფლად მოხდა, რომ იქ დამსწრებმა თვალიც ხეირიანად ვერ მოჰკრეს. არავის არ ამოუღია კრინტი. ყველანი უყურობდენ დიდს ხეს, რომელსაც ჩამოჰკიდნია ახალგაზდა ურზა და გაშმაგებით ებრძვის უგნურს სტიქიას. აი ურზამ მიხვდა-მოიხვდა გარშემო: ნავისაგან არა სჩანდა, რა არ სჩანდა ირინეც. ურზა მხოლოდ ეხლა მიხვდა თავის უბედურებას.

ერთი შეჰხვდა ზეცას, რალაც ინიშნა და ჩაეარდა შიგ შუა მორვეში... ერთი კიდევ ამგდო წყალმა და მერე ისიც განქრა სამუდამოდ... შეჰყარა ისინი წყალმა თუ მოაშორა ერთმანეთს? მაგრამ ეს არც საჭიროა. განა ლეშები რასმე იგრძნობენ?..

ბებერი გუზდა დაემხო მიწაზედ. იგი არ სტიროდა, მაგრამ მთელი მისი აგებულება კანკალებდა. იგი იგლეჯდა თმებს, ხან ლოცულობდა, ხან სწყევლიდა ვილაცას. ყველანი იქ მყოფნი მუხლებზედ დაემხნენ...

ცა კი სრულებით მოიღურბლა. შავი ღრუბლები ტყიასავეთ მძიმედ ჩამოაწვენენ დედა-მიწას. ყოველისფერს დაედო გლოვის ფერი—თითქმის სუნთქვაც გაძნელდა, ჰაერში რალაც დამწვარის სუნმა დაჰბერა.

წამოდგა ზეზედ ბებერი გუზდა. მრისხანე თვალები კარგს არას მოასწავებდენ.

— ეხლა სულ მარტოდ-მარტო დავრჩი, სრულებით მარტო, სრულებით! შენ წამართვი ყოველისფერი, ბარემ მეც წამიყვანე! დაიღრიალა საშინელის ხმით და ზედ შემოიფხრიწა გულის პირი—აჰა, დაჰკა! და მუქარით მუშტი მოუღერა ზეცას, არ გინდა განა? ხა! ხა! არ გინდა, არა?? მე შენ ვითხოვ, ოჰი

ზეცავ! გამოდი რალა!? არ გინდა განა? ხა! ხა! ხა! ხა! მერე ამოიღო დამბაჩა, ცოტა შეჩერდა, მიემიზნა ცხს და გაისროლა. ყველანი შეკრთენ. წუთმა სიჩუმეში გაიარა. გაგიჟებული ბებერი მრისხანეთ შეჰყურებდა შეუბრალებელ ზეცას. უცრად რალამაც დაიხმურა. მთელი ჭორიზონტი განათდა. დაჰკრა ქუხილმა. დაჰკრა მეორედ... დედამიწა შეიძრა... როდესაც ჰეჰ-ქუხილი დაწყნარდა ბებერი გუზდა გაშხლართული იყო მიწაზედ, დამბაჩას ბოლი აზდიოდა. ბებერი სიკვდილს ებრძოდა—ერთი წუთიც და „ბოერიც“ განქრა სამუდამოდ...

ზევით ციხე-დარბაზში რალაც დაინგრა, ყველანი მიბრუნდნენ... მენისაგან დარბაზს ცეცხლი მოჰკიდებოდა—მაღე ესეც განქრა სამუდამოდ...

ორი, მხოლოდ ორი ჰეჰ-ქუხილიმ ყველაფერი წაართვა ბებერს გუზდას და თვითონაც გადაიყოლია...

მის აქეთ საუკუნეები გავიდნენ. არაფერი არ დარჩა გუზდის დიდებისაგან, ხოლო ყოველს წელიწადს იმ საზარელი საღამოდან მოყოლებული ერთს დღეს უთუოთ გაისმის ამ ადგილას ერთი დამბაჩის სროლა და მის პასუხად ორი ჰეჰ-ქუხილი. ამბობენ რომ იმ ღამეს პრუტიდან ამოდის თმა გაშლილ ქალიშვილი და ეინც იმას დაინახავს იგი უთუოთ დაიღრჩვებაო, იგი თურმე თავის სილამაზით ჰხიბლავს და აჯადოებს ყოველს დაგვიანებულს მგზავრსაო.

ღამით ვერც გადავა კაცი მდინარეს, ვერც ახლო მოუყლის და რაც გინდ გაშვებდავი კაცი იყოს მაინც ირჩევს საღამე ბუჩქებში ღამის გათევას, ვიდრე მდინარის გასვლას და მხოლოდ მაშინ დაადგება თავის გზას, როდესაც დილის რიჟრაჟი განათებს ბნელს და მწუხარს დედა მიწას.

ციკლოპი

ხალხური პოეზია

გარში ერთი კაცი იყო
თავი უგვანდა ქალასა,
ზედ ორი რწეილი ასულა,
იქ აკეთებდენ ბინასა;
ზენა ქარი ამოვარდა,
გადმოდიოდნენ ყიწასა.

ოსტატი ქალი ბრძანდება,
შავირდათ მოგებარები,—
პირობად ამას დაგიდებ
ხანდისხან გაგეზარები.

(შეკრებილი რ. მირზანელიდან)

ავი ზატარძლის ყოფასა,
სახსადი გაჯობს სახლშია:
ჯამ ჭურჭელს ჩხუბი მოსვლია,—
წუძწუძშია და ლაფშია,
ქათანი კარში მოგორავს,
ციცხვი კი იცემს თავშია.

(შეკრებილი გიორგისაგან)

ხიდის თავსა და გოფს შეა
ერთი მოყვარე მეგანდაო:
არც არა მე მოუტანე,
არც არა ამას ჰქონდაო,—
გამომისტუმრა მშვიდი,
იმისი მამა ცხონდაო.

შაქარზედა უფრო ტკბილა,
სახთელავით ჩამოქნილა,
ჩვენ მეუფემ ნუ გაგვყაროს,
ტურფა, ქაჩორ-დავარცხნილა!

შენი ჭირამე, ბაქარო,
თაფლო ტკბილა და შაქარო,
ჩვენ აშენებულ მამულზედ,
ვინ უნდა დასახლ-კარო?!

(შეკრებილი სოსიოსაგან)

კვირიდან კვირამდე

* * * სოფ. ქარელიდან გვატყობინებენ, რომ წარსულს კვირას ამ თვისას, იქ სცენის მოყვარეთ ქართული წარმოდგენა გაუმართავთ. უთამაშნიათ „ძუნწი“ და „ბიძიასთან გამოხუმრება“. ფული წარმოდგენიდან ბლომად შემოსულა, მაგრამ ზურნა, ვახშამი და სხვა მაგ გვარ შესატყვევებისათვის არა ნახევარ შემოსავალზედ ნაკლები დაიხარჯაო. საკვირველი ქველ-მოქმედების მაგალითია თქვენმა მშემ!

* * * რუსული ოპერების წარმოდგენა დაიწყება 30 აგვისტოს. სომხური დრამითული დასი 4 სექტემბერს, ხოლო ქართული წარმოდგენები დაიწყობათ სექტემბრის დამლევს. მეტად გვიან კი იწყობენ ჩვენები!

* * * გაზეთი „Кавказ“-ის სიტყვით ობერპროკურორი სინოდისა კ. პობედნოსოცევი და მის კანცელარიის მმართველი ბ-ნი საბლერი ჩამოვლენ 30-ს ამ თვეს.

* * * იმავე გაზეთის სიტყვით ბ-ნი ჩისტოვიჩი, დანიშნული გამომძიებლათ აქაურის სემენარიისა, მალე ჩამოვა ქალაქშიო. სხვათა შორის ბ-ნს ჩისტოვიჩს მინდობილი აქვს აგრეთვე სხვა სასწავლებელთა გინიხლოვა.

* * * ქვათა-ხევის მონასტრის ძმათა პალატში ინახება სურათი საქართველოს კათალიკოზის ანტონ პირველისა. ეს სურათი საუცხოოა რამ არის თავის გარეგან შეხედულებით და სახის გამომეტყველებით, ახალს დაბეჭდილს სურათებთან იგი დიდად განსხვავდება, ასე რომ შედარებაც არ შეიძლება. ეს სურათი ტარასი არხიმანდრიტს მოუპოვებია ქართველის ბატონიშვილებისაგან და რუსეთიღამ გადმოუტანია საქართველოში. კარგი იქნება, რომ ამ სურათს ჯეროვანი ყურადღება მიაპყროს ჩვენმა პატივცემულმა ალექსანდრე ეპისკოპოზმა და ანტონისავე თხუზულეების „მზა-მეტყველებას“ თავში ჩაურთას, რომლის თხუზულეობაც ღლეს ცალკე წიგნად იბეჭდება.

* * * ამ დღეებში ჩვენ მივიღეთ ერთი ფრანკუზული წიგნი სახელდობრ „აზაური მუხუჟი“. დაბეჭდილია 1848 წ. პეტერბურგში. სხვათა მრავალთა ცნობათ შორის შიგ ჩართულია რამდენიმე ქართულ წიგნთა სახელები. აღწერა ბროსეს ეკუთვნის. ამ კატალოგში ბევრი უცნობი და საინტერესო ქართული წიგნებია ჩამოთვლილი.

* * * ჩვენი კორესპონდენტი გვატყობინებს ფოთიღამ, რომ ამ უკანასკნელ დროს, ბათუმის პორტო-ფრანკოს ახსნის შემდეგ, ფოთის არა ჩეულებრივი მოძრაობა და სიცოცხლე დაეტყოვა. ვაჭრობა. საც ფრთები შეესხაო. მოგზაურებიც ბევრნი მოდიან, მიწების ფასმა ერთი ორიდ აიწია, ასე რომ რაც ამ რამდენიმე თვის წინეთ 200 მანეთად ღირდა ეხლა 400—500 მანეთად ვერ იშოვებო.

* * * იქიდანვე იწერება კორესპონდენტი რომ წარსულს 12 რიცხვს ამ თვისას ფოთის ესტუმრა სამხედრო მინისტრი ვანოესკი, ძვირფასი სტუმარი დიდხანს ათვლიერებდა ფოთის ნავთ საყუდარსა, ბევრი ელაპარაკა ქალაქის თავს ბნს ვანრამოეს ქალაქის მდგომარეობაზე, ბოლოს ქალაქმა რკინის გზის გაჭალხედ პატივცემულს სტუმარს სადილი გაუმართა, სადაც დაესწრენ ქალაქის წარჩინებული პირნი და სხვა-და-სხვა დაწესებულებათა უფროსებიო.

* * * იქიდანვე გვატყობინებენ, რომ ქალაქის თავის არჩევანები მალე დადგებო და ამიტომ ეხლავე დაეტყო აქაურებს პატრიებად დაყოფაო. ზოგს „გოლოვობა“ და ზოგს კიდევ მისი თანაშემწის ადგილის ხელში ჩაგდება მოუწოდონიაო...

* * * იქიდანვე გვწერენ, როგორც მკითხველებს მოეხსენებთ, ფოთში დაარსებულია ახალი ეპარქია და ეპისკოპოსისათვის შესაფერი სახლი ვერსად ვერ იშოვეს საქირავებლად, ეხლა თურმე ქალაქის გამგეობა შეუდგა ახალი ხახლის შენობას, რამდენიმე ხნის შემდეგ კიდევ დაამთავრებნო.

ს ვ ე ნ ე ბ ი

ერთი ახლად ჩამოსული კეთილ-შობილი კაცი პანება სიქნეში ქუჩაში დგას და რაღაც უიმედო თვალით სახლებს ათვლიერებს. ამ დროს კინტომ გაიარა:

— კნიაზ, დული აგურცა, მსხალი გულაბი, აველინ ლიმონი, რაც შენს გულს უნდა სულ აქა, რას ინებებ კნიაზო?

— რა მაგისა მცალიან, შეილოსა!

— ვა, კნიაზ! რამე უბედურება ხომ არ შეგემთხვა, ჰა?

— უბედურებაა მაშ რა ოხრობაა, აგერ სამი სათია, რაც ქუჩა-ქუჩა თავ გადაგლეჯილი დავდივარ ამ ამოსავარდნელ ქალაქში, ერთი ნაცნობი კაცის სახლს ვეძებ და არ იქნა, ვერ ვიპოვე, და ვერა! იქნება შენ იცოდე ეს სახლი ვის ეკუთნის!

— ეს სახლი, კნიაზ, ეკუთნოდა ვილაკას, მერე ვილაკა იყიდა და ეხლა კი შიგ ვილაკა სდგას.

— აივაცხონე მამი შენის სული, სთქვა კეთილ-შობილმა და თამამად გასწია სახლის კარებისაკენ.

* * ერთი სოფელი ქვიცი მებატონე უფლის „ნაჩაღნიკთან“ ემზადება წასასვლელად და სარკესთან ციბრუტივით ტრიალებს.

- ბიკო მოსიკა, არ გესმის შე....
- რა გნებაეს, ბატონო, შენი ჭირიმე?
- აბა ერთი შემომხედე, მოგწონვარ? ჰკითხა ბატონმა.
- ჰვიპე, სწორედ რომ მომწონხარ შენი ჭირიმე!
- ლამაზი ვარ?
- ძან, შენი ჭირიმე, ბატონო.
- აბა ნეტა ვისა ვგვევარ?
- ნეფეს შენი ჭირიმე!
- არა მანც-მანც?
- ზედ გამოჭრილი ლომი ხარ შენი ჭირიმე.
- მერე შენ ლომი სად გინახავს?
- იმის მეტი რა მინახავს შენი ჭირიმე, ყოველ

- ცისმარ კვირას ვხედავ.
- მერე სადა ბიკო?
- აი ბატონო ჩვენს ეკლესიაში-აი, ი დიდი ნახატი რომ არის მარჯვენა კედელზედ, წმინდა სათელსაც რომ ჰყიდიან.
- მერე იქ ლომი სად არის?
- ლომია მარა არის, ბატონო, რალაცა ნახატი რომ არის....

სად რა მომხდარა.

× საოცარი ველური ჩვეულება არსებობს თურმე ყირღიზებში: თუ ერთი ყირღიზი მეორეს გადაემტერა, მაშინ ეგ პირველი თურმე თავის შვილს ჰკლავს და სამსჯავროში უჩივის მტერს, შვილა შენ მომიკალიო...

× აი რასა სწერს ინგლისურს გაზეთებში: შვიდი წელიწადი არ არის რაც ჩვენ ინგლისელებს კიპროზედ გავლენა გვაქვს და ამ შვიდის წლის წინეთ სრულებით გაუნათლებელს ხალხს, დღეს რამდენიმე გაზეთი აქეთ საკუთარს ენაზედაო. გარდა ამისა კიპროსის მცხოვრებლებს საკუთარი სამსჯავრო და სხვა მაგვარი დაწესებულებები აქეთო... საზოგადოთ ინგლისელი გაზეთები იმ აზრისანი არიან, რომ ყოველს ეჭირვება აღრზდა-განათლება, ხელის

შეწყობა ყოველ საქმეში, რომელიც უფრო დამკვიდრებულებს უცხოელების და ადგილობრივ ეროვნების ურთი-ერთის შორის სიყვარული და მეგობრული დამოკიდებულებაო.

როგორც გაზეთები იუწყებიან გამოჩენილი რუსის მწერალი გრაფი სალტიკოვი (შჩენდრინი) ეხლა კარგათ არის და კიდევაც შეუღდა ახალს თხზულებას.

× პარისის გაზეთში სწერენ, რომ ვილაც ახალ-გაზდა ქალს, რომელსაც თურმე დედ-მამა უშლიდა ერთი ახალ-გაზდა კაცის ცოლობას, ერთს დღეს დედა მოუწამლავს და შემდეგ მამა. შეუტყვია თუ არა საქმროს ეს ამბავი, მაშინათვე პოლიციისათვის შეუტყობინებია და ქალი ღღეს დატუსალებულია. აი ესეც ძალდატანების შედეგი!

ახსნა სიტყვის გამოცანისა.

1. ღმ—ერთი=ღმერთი.
 2. სა—ჭართუელა=საქართველო.
 3. მამ(ა)—აა=მამია.
- გამოცანა: მათიკო საფორუმმა, ღმწამ და სანდრომ.

სიტყვების გამოცანა.

I სახელ-წოდებას წოდებითი ბრუნვაში მიუმატეთ ერთი გვარი მტენარის სახელი, მრავლობით რიცხვში: ეველას შეადგენს ისეთს სახელწოდებას, რომლით პირუტყვი მუტუეელისაგან განიხივას.

II შინაურის ცსაკულის სახელწოდებას უკანასკნელი ხმოვანი ასო შეუცვალეთ მეორე ხმოვან ასოთი, ამას მიუმატეთ ვაჟის სახელწოდება ხოლო უკანასკნელი ხმოვანი ასო მეორე ხმოვანით შესცვალეთ—ამას კიდევ მიუმატეთ სახელწოდება სამღთოწერილიდან ნათესაობით ბრუნვაში: ეველას ეს შეადგენს ჩუნი თანამედროვე მწერლის სახელს და გვარს.

გამოცანა ფოკუსი.

დადებით სკამ ჰქუე ისე, რომ წელი არ მოინაროთ და მუხლები არ მოიკეტოთ.

გასართობი

განსვენებული თ. დ—ი გ—ელი, როგორც ავი ენები მოგვიტოვებენ, დიდი „ტრაზახი“ და „ცრუ-პენტელა“ კაცი ბრძანდებოდა თურმე.

ერთხელ ოდიშიდამ ერთი თავადიშვილი ესტუმრა ნეტარ-სსენებულს. სადილად რომ დასხდნენ თურმე, მას პინძელმა მიატანინა ერთი ბოთლი დაბუკდილი ღვინო და თავმოძვრებულ უთხრა სტუმარს:

— აბა, ინებეთ; ნასეთ როგორია ჩემი მამულის ღვინო!

— თუთხმეტი წელიწადია, დაუმატათურმე მასპინძელმა, დაბუკდილ ბოთლებში მაქვს შენახული ეს ღვინო და ჯერ არ მინახავს, მაგრამ წინ-და-წინ კვრძნობ, რომ უსათუოდ მოგეწონებათო. რადგანც მისამსახურემ ბოთლს თავი მოხსნა უცრად, დასწვევლას ღმერთმა, ბუზი ამოფრინდა ბოთლიდან!...

— როგორ მოგეწონათ ღვინო? ჰკითხა თურმე მასპინძელმა სტუმარს, რადგანც უკანასკნელმა გაშინჯა ნაჭები ნუნუნა. არ ვიკვირსთ, დაუმატა ტრაზახით თავ. დ—ი გ—ელმა, რომ ამოღენა ხანს ასე მშვენებულ შენახულს ჩემი ღვინო!

— მიკვირს!—მიუგო თურმე სტუმარმა—მაგრამ ის უფრო მიკვირს, ბატონო, რომ თქვენში ბუზები ამოღენს ხანს სმსლებს და ისიც ბოთლებში დასწვევდუღუღებო!

თორელი

ორი ტრაზახა ეფ-ბატონები ბაასობენ:

— წარმოადგინე, მე ჩემის ახლის ცხენით ერთს წამში სამი კვარტი შემიძლიან გავიბინო!

— ეს იქნება კერ შევიდლოვო, მიუგო მეორემ, მაგრამ ტყუილებს შენზე მეტს დავანარცხებო!

* * * საზოგადოთ ცნობილია, რომ ქალაქის კინტოები მეტად ენა მოსწრებულნი არიან, ამასთანავე თურმე ლექსებსაც „იგონებენ“ (თხზავენ). მართალია, ამ ლექსებში არც „ტექა-ქუნილს“ «არც გულის და სულის დუდილს» არ შეხდება კაცი, მაგრამ მაინც საუფრადღებოა მათი მეზის შეთამაშება. აი მაგალითი: ორი კინტო ერთი მეორის პირდაპირ სხედან და დახსლკებით ასეთი ბასი აქვსთ:

— აბა, კაცული, თუ ბიჭი ხარ ერთი ლექსი მოგონე, მაგრამ იცი ნახევარი რუსული ივეს ნახევარი ქართული.

— რატომაც კერ მოვიგონებ, ასეთს-ასეთს მოვიგონებ, რომ სულ ახალი მოდინს ივეს, და კაცულამ დაიწყო კვსპრობტიად:

ტუბე ნიკტო ნე ობდიტ,
კატდა მინე ზღისკი ბუდიტ.

ტოლი კაცულ ქედ მოხდილი
გეგედრება ზონჯოლუსტა.

მოლაკო არის ბუზ კოსტი,

ტოლი კაცულ ტუბე გოსტი,

ზაზვოლ იამუ ადინ პროშტი,

ახ, მოი დუშა ზონჯოლუსტა!

დღეს სეკოდან ნი სოლოდან,

არც შენ იქნები გალოდან,

ხელ კაცრალი არის მოდან —

ზადი კომე ზონჯოლუსტა!

როგორია, შეჰკვივლა კაცულამ, მგონი სულ ჯიგრები აციტამაშა; აბა თუ ბიჭი ხარ, ერთი შენც მოიგონე მაგისტანა, აბა ერთი მოუჭი შენს გოგონას იქნება რამე გამომკრეს.—

— ვა, ძალიან ნუ ტრაზახობ, მამა გიცხონდა, შენ თუ მოიგონე მე რა ვირის ჩანხალა ვარ რომ ჩამოგრჩე, და გეომ დაიწყო კვსპრობტი:

ზრამუ უვას მე ნუგეში,

ვი პრმიბიტე შენს უბეში.

თუ ზაზუდუ მე ჩემს დღეში,

ტატდა ბუდუ სუმაშედნი.

კაც ია ვიუუ თვალი მტკიავა,

სეცრე მოია შენზე მიავა.

გაჰმ ნე უაღვა ჩემი თავა,

ქალაქისთვის შესართავი.

მე რომ თაბახით დავდივარ

ზანემ დღია ვას არ ვარგავარ?

არ მოგეწონება აი, რადაც სიამაყით დაახლოვავ გეომ.

ქალაქელი.

თუმცა დიოგენს არ ვინ ემსახურებოდა, მაგრამ ერთს დროში მასაც ჰკვანდა მონა, რომელიც გაქტა. მეგობრები უჩველდნენ დიოგენს— მოსტებნო. «საქმე სომ

არ გამოგლევათ? თუ მონას შეუძლიან უჩემოთ ცხოვრება, მე კი უიმისოთ ვერ გაქვლებო?! მიუგო დიოკენმა.

* * ერთხელ დიონისის მოურავი სამუსი გაუძღვა არისტოტელს წინა და თავისი პატრონის ჩინებულ მამრილოთ აგებული მდიდრული სასახლე აჩვენა. არისტოტელს უცბათ შედგა და თავის თანამოგზაურს სახეზე შეაფურთხა. სამუსი აირია. «მე აქ იმისთანა ადგილი ვერ ვპოვე, სადაც გამოფურთხვა შექმდებოდა!» იმართლებდა თავს არისტოტელი.

ერთს მამას, რომელსაც უნდოდა თავისი შვილი არისტოტელისთვის შეეირნა მიუბარებინა, ფილოსოფოსმა ჯილდოთ სუთასი დრამი სთხოვა!! სუთასი დრამი? შეჭკვილა მამამ, მაგ თვსად ხომ ერთ მონას ვიყიდი!«

„მამ კარგი, მაგ ფულით ერთი მონაც იყიდე და მამინ ორი მონა გვეყიდა!“ — მიუგო არისტოტელმა.

«თეატრის» ფოსტა.

ბ—სს დოდაკე—მალანსკის. თქვენი ლექსი ვერ დაიბეჭდა. მართალია, რითები და ლექსთა წყობა ცოტად მინც დაცულია მაგრამ გრძობათა თანდათანობა სრულებით არ არის უიმისოთ კი ღირიული ლექსები. შეუძლებელია, სცადეთ კიდევ.

ბ—სს ლ. დოლაჯოვს. გმადლობთ გამოგზავნილი სათვის; თავის დროზე დაბეჭდილი იქნება.

ბ—ნთ სსვა-და-სსვა პირებს, რომელნიც სჯავრობენ ჩვენზე—რატომ წერილები არ დაგვიბეჭდეთო. ბატონებო, უნდა იქონიოთ მხედველობაში და არა მარტო ამ შემთხვევაში, არამედ სამუდამოთ, რომ ჩვენს გარდა წერილებს სხვანის სწინააღმდეგ და აფასებენ და, ხშირად რაც ჩვენს «*vesti*»-ს ასცდება...

ქ—ბ—სს კ—ო გ—ვისას გმადლობთ გამოგზავნილისათვის, თავის დროზე დაბეჭდილი იქნება.

აჩამხირეში ბ—სს სიმონ დოლაჯოს. თქვენი წერილი მივიღეთ—თხოვნა უკვე აღსრულებულია.

გარში ბ—სს თეატრის მუშას. თქვენი წერილი მივიღეთ; დიდათ ვწუხვართ, რომ თხოვნას ვერ გისრულებთ, სხვა რომ არა იყოს—რა მარტო ფოსტა ორი მანეთი გვიგდება წელიწადში. ლექსებს დაგვუჭდავთ თავის დროზე.

გარში ბ—სს წაყელს. თქვენი ლექსები მივიღეთ, იმედი გვაქვს კვლავაც არ დაგვივიწყებთ. თხოვნა თქვენი აღსრულებული იქნება, მხოლოდ პირველ იანვრამდე. ერთი მეგობ-

რული რჩევაც: თქვენ, ჩვენის აზრით, უფრო ტენდენტურად მოქმედებთ ლექსების წერა, მაგაში იქნება თქვენც ლაგვითანხმოდ და ამიტომ მხურად გთხოვთ და მეგობრულად გირჩევთ ჯერ-ჯერობით თავი დაანებოთ დიდი ლექსების წერას... გზას ნუ აუზვევთ თქვენს მოკლეს, მარტოვს და გრძობით სავსე აზროვან ლექსებს... გვერწმუნეთ, რომ ცუდს არაფერს გირჩევთ.

ბ—სს ბეს—კალ—ქეს. თქვენი პატრივციული წერილი მივიღეთ. გასრულებთ დავალებულს. ტემურკიდან და ზუგდიდიდან არაფერი არ მოგვსვლია. დასასრულ განუსაზღვრელ მიდლობას მოგანსენებთ —

რედაქტორ-გამომცემლის ძაკიერი ვალდებულებანი გუნია

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი

ქალს, რომელსაც აქვს შესრულებული სწავლა პეტერბურღის ინსტიტუტში, წმიდის ეკატერინისა, ჭსურს იუოლიოს შავირდები, ასწავლავს ან გაამეორებინოს უოველს საგანზე, ანუ ენებზე: ფრანციცულსა და ნემეცურზე. — იკითხეთ: მიხაილოვის ქუჩაში, სახლი № 82, ერისთვისას.

ჩვეულებრივ წინა წლებისა ამ მომავალი მოგების 1 სექტემბრის 50/0 სასჯემიფო მოგებანი შეიძლება შესყიდულ იქმნენ დრო გამოშვებითი ფულის შეტანით 31 აგვისტომდე. ბილეთების ნუმერებს ტელეგრამებით შევატყობინებთ. ბილეთების მყიდველებს შეუძლიანთ, თუ მათი სურვილიც იქნება, ჩაეწერონ თუნდაც მარტო სექტემბრის მოგებაში. ბილეთების დასჯეკვა ღირს 45 კაპ. გარეთ მცხოვრებლებს 17 მანეთის გამოგზავნის შემდეგ დაუყოვნებლივ გაგზავნებათ მოწმობა ბაღეთების სურათის №-ითა. თხოვნა შეუძლიანთ მოგვმართონ, აგენტს ბანკის ფირმისას „აქტის ბლაკი“ ბ-სს პ. მალიშკეს ქალ. თბილისში, გოლოვინის პროსპექტი, პაპირისის მაღაზია „იკონაში“ დილის 9 საათიდან 1 საათამდე და საღამოს 5 საათ. 8 საათამდე.